LEVÉL EGY – TÖBB – SOK APÁNAK.

Írta: HERMANNÉ. LUDVIG BLANCA, Medgyes,

Kedves Barátom! Nagyon gyakran kell gondolnom arra a beszélgetésünkre, mikor azt a kijelentést tette: „Azt megengedem leányaimnak, hogy tanuljanak s minden lehetőt el is fogok követni arra nézve, hogy tanulhassanak, zenét, irodalmat és nyelveket, vagy akármit, ami nekik tetszik, de azt nem, hogy valamiféle pályára menjenek". Nagyon sokszor hallottam ezt a kijelentést azelőtt is, azóta is, de sohasem döbbentett úgy meg, mint éppen amikor ön mondta ezt. Vajjon mi adhatott okot arra, hogy egy ennyire felvilágosodott ember, aki elég jól ismeri az élet mai viszonyait és követelményeit, így gondolkozzék a leányai jövőjéről? S próbáltam ezt a kérdést sokfélekép megfejteni. Gyengének és tehetségtelennek tartaná leányait arra, hogy valamely hivatásnak – mely emberi erejüket teljesen igénybe venné – becsületesen megfeleljenek? Ezt nem hiszem. Vagy lealacsonyítónak tartja azt a munkát, melyet bármely téren azért végzünk, hogy megkeresve magunk megélhetési módunkat, megszűnjünk másokra nézve terhesek lenni; szembe tudjunk nézni az élet minden változásával kétségbeesés nélkül s anélkül, hogy szabadságunkat, vagy még ennél is szentebb tulajdonságainkat kelljen feláldoznunk? De hisz ha ez lealacsonyodás, akkor meg kellene vetnie maga-magát, mert hisz maga is dolgozik a mindennapi kenyérért, maga is ügyvédkedik s ezen hivatásának szenteli az életét? Mihelyt azonban ide jutok, hogy maga is, azonnal hallom a büszke ellenvetést: „Igen mert én férfi vagyok, nekem kötelességem, hogy megkeressem a mindennapi kenyeret magam és családom számára, nekem kötelességem, hogy kiállják az életbe, szembe a viharokkal, mert én férfiú vagyok", s hallom a lesújtó megvetést: „leányom azonban csak leány, akit én eltartok és gondozok, s aki ezért engem szórakoztatni köteles; később pedig ha asszony lesz, eltartja a férje, aki mellett meglesz mindene, mint ahogy megvan az én feleségemnek s aki szintén nem fog tőle egyebet kívánni, mint hogy üdülésére, pihenésére legyen". S ön azt hiszi, felemelő s nagy dolog ez a nagy kötelességteljesítés, pedig már ez a fogalom: k ö t e l e s s é g ebben az esetben tévedés. Ön ha szegény, ha gazdag, nem kötelességből megy kenyérkereső pályára, hanem k é n y s z e r ű s é g b ő l. Ha szegény, akkor kényszerűségből, mert másképen nem kapja meg a mindennapi falat kenyeret, mert másképen nem szerezhet magának ruhát, lakást; s rendes munka nélkül nyomorultabbul pusztul el, mint télen a kivert kutya. Ha gazdag, akkor is kényszerűségből megy pályájára, mert hajtja erre hivatása, melynek nem állhat ellent, akármilyen könnyen megélhetne nélküle. Ön éppen úgy, mint minden férfi, nem akkor határozza el, hogy igenis fog kenyeret keresni családjának, mikor már családja van s esetleg éhezik, hanem mikor a k é n y s z e r ű s é g folytán megtanult és tud keresni; mikor már megkezdte járni azt a pályát, melyre a kényszerűség vitte, akkor alapított családot, amelyet szintén ilyen kényszerűségből el is tart. És kedves Barátom, ebben az esetben, a kényszerűségre nézve semmi különbség sincs a férfiak és leányok közt. Nem beszélek a proletárság, vagy a munkásosztály leányairól, sem a legfelsőbb arisztokratákról, mert nagy tévedés volna ilyen elbírálás esetén egy kalap alá fogni ilyen különböző osztályokat, csupán a középosztály leányairól. S ezeket a leányokat kenyérkereső, munkaadó pályára a kényszerűség viszi. Egyformán kényszerűség akár szegény hivatalnok, vagy tanító, tanár az apjuk, aki 6-9 gyermeket nem képes eltartani; akár jobbmódú kereskedő, bíró, ügyvéd, katonatiszt vagy bármi állású olyan ember, aki leányának módot adhat arra, hogy kedve szerint fejlődjék, tanuljon és haladjon. Csupán az a különbség, hogy az előbbi esetben a gyomor éhsége, az utóbbi esetben a szellem és munkaerő éhsége lesz az, amiből a kényszerűség kiindul. Itt Ön azt az ellenvetést tehetné, hogy az Ön esetében, vagyis a jómódú emberek esetében tévedek, mert ott a gyomor éhsége nem fordulhat elő; a szellem éhségének pedig kenyérkereső, vagyis hivatásos pálya nélkül is eleget lehet tenni, éppen azzal, amint Ön megengedi egy k i s zene, egy k i s irodalom, egy k i s fizika, egy kis nyelvismeret csillapítja az éhséget eléggé. Nem bizony! Ha az ember becsületesen megéhezik s igazi jó étvággyal enni akar, nem megy a cukrászdába, hogy fagylalttal, meg krémes szelettel, meg kuglerbonbonnal töltse meg a gyomrát, hanem hazamegy s jóízűen megeszi ebédjét, álljon az csak kenyérből és levesből, vagy 4-5 fogásból. Az a tanítás, amelyet ma a leányok – akiket nem engednek hivatásos pályára – kapnak, nem egyéb, mint értéktelen hamuzsírral és szódával felfújtatott, alkörmössel festett cukrászsüteményekkel való túltömés és gyomorelrontás. S az a pihenés, amit Ön mond, meg az a szórakozás, melyet az így nevelt leányok férjüknek, vagy atyjuknak nyújtanak, szintén nem egyéb, mint ilyen cukrászdai, nem is igazi citrommal, hanem citromsavval kevert limonádé. – Talán, sőt mindenesetre egészen egyenlő értékű ez a kétféle éhsége a leányoknak, csupán egy különbség van köztük, ami abban áll, hogy egyik előbb ébreszti fel a kényszerűséget, a másik később, abban azonban mindegyik megegyezik, hogy evés közben meghozza a másikfajta étvágyat is. Sokkal szerencsésebbek ma még azok a leányok, akiket a családi gyomoréhség hajt pályájukra, és pedig azért, mert ezeknek szülei előre megérzik az éhséget s a leányt már gyermekkorában bizonyos neki megfelelő pályára nevelik, úgy, hogy nem is jutnak el a leányok maguk az éhezésig, hanem folyton fokozódó erővel haladnak; közben megjön szellemük étvágya is s pályájuk ennek is kielégítést és folyton új tápot adva, nagyon gyakran, sőt mondhatom a legtöbb esetben megelégedetten élnek. Nem ilyen szerencsések azok, a kiknél a kényszerűség a szellem éhségéből fakad, mert ezeknél roppant hosszú ideig húzódik a dolog. Először megkapják a nép- és polgári iskolai rendes tanítást, ami alapnak megjárná s így hiányt nem éreznek, – azután viszik Őket Sanct-Pöltenbe, Bécsbe, a különböző angol és nem angol, irgalmas és nem irgalmas kisasszonyok cukrászdájába, hogy ott válogassanak nekik a különböző angol, francia, német mintára készült tortákból. Hogy némely helyen a nyalánkságokat otthon gyártják, s esetleg a gondolatlisztet jobban megőrlik, vagy kevesebb butaságvaníliát kevernek a pép közé, az mit se változtat a dolgon, azért izmok, meg erő nem fejlődnek-e

habcsókokból, csak a gyomor kap tölteléket. S ez megy addig, amíg véletlenül valami külső, nem a családból eredő tényező közbe nem jön. Ha nagyon egészséges a leány, akkor egyszerűen undort kap a belétömött ürességektől – ha kevésbbé egészséges, akkor valamivel később émelygést és fejfájást kap tőlük, de ezek néha oly későn jelentkeznek, hogy akkor már nem lehet segíteni a bajon s a leányok maradnak vagy fényes toilettekben templomba és bálokba járó bábuk s lesznek később elkeseredett, az egész világot gyűlölő s a fiatalságnak újra nyalánkságokat dugdosó vén kisasszonyok, vagy általánosan kedvesnek elismert, mindenről fecsegni, de semmiről beszélni nem tudó, hopszpolkákat zongorázó asszonyok. Hogy az ilyenek, ha egészségesen falatozó parasztot, étvággyal kenyeret rágicsáló gyermeket – akarom mondani egy tanítónőt, doktornőt, jókedvű postáskisasszonyt, vagy vígan dolgozó chemikus, vagy technikusnőt látnak, mit éreznek, hogyan szeretnének beleharapni ezek kenyerébe, – azt láthatjuk elégszer. Vannak azonban olyanok is, akik elég jókor észreveszik, hogy hitványság, amit kapnak – legtöbbnyire akkor, mikor férfiakkal összekerülnek s észreveszik azt, hogy azok milyen más eltartásban részesülnek. Barátjaikon a leányok nemcsak azt látják csakhamar, hogy azok dohányoznak s verekesznek, hanem észreveszik azt is, milyen dolgokkal foglalkoznak s akkor barátjukon, vagy szerelmesükön keresztül felébred szellemük s megérzi, hogy mire van szüksége. Ha aztán olyan könnyű volna a cukrászda után becsületes ételrendre szokni, akkor nem is volna baj; csakhogy az elkényesedett, elhitványodott gyomor nem bírja egyszerre az átmenetet, akkor jön a rengeteg veszteség. Először takarítást tartani, hogy minden hitvány dologtól, a tudás mindenfajta látszatától megszabaduljanak; elfelejtsék azt a könnyed módot, amellyel megszoktak nagy dolgokat kicsinyeknek tekinteni s semmiségekről úgy beszélni, mintha mély értelmű dolgok volnának; azután alapokat lerakni s újra kezdeni legelőlről építeni. Legjobb erői azonban elpazarolódnak azalatt, míg ez az átalakulás megtörténik s egész élete s minden munkája sínleni fogja azt, hogy nem használhatta azt az időt, ami a gyűjtés és erőgyakorlás ideje volt, tényleg arra.

Itt azonban ön már nem enged tovább beszélni s beleszól: „Kérem, kérem, Ön nagyon félreértett engem. Vannak nagyon sokan osztálytársaim közt, akik csakugyan így taníttatják leányukat, mint mondja, de ezeket én éppenúgy elítélem, mint ön. Én pusztán a pályaválasztást zártam ki, de azon kívül aztán egészen komoly munkát és rendszeres tanulást követelek – fog a leányom foglalkozni először is zenével...”

„Igen? Tehát elvégzi a zeneakadémiát?” „Egyelőre csak tanul, de ha odáig jut, el is végezheti.”

„Tudja Ön miben áll az? Mihelyt elvégzi, vagy végzi, vagy csak el is kezdi, már pályát választott, még pedig a zeneit. Mert ha valaki zongoráz kedvtelésből, az játszhat 1-2 órát naponkint s megelégedhet azzal, hogy megtanul egy-egy darabot, ami tetszik neki, de aki az akadémiát akarja végezni, annak naponta 3-4-6-8 órát kell játszania; rendszeresen kell tanulnia zeneelméletet, zene- és művelődéstörténetet; zenei szerkezettant; kell magának összhangzatokat szerkesztenie s ha képes rá: zenedarabokat írnia. S ha Ön mindezt megengedi, akkor már megcáfolta előbbi kijelentését, mert olyan munkát, amelyet egy bizonyos irányban 8-10 évig rendszeresen végzünk, csakugyan hivatásból kell végeznünk.”

„S ha ezt nem engedem?” „Akkor zenéből süteményt adat csak leányának.”

„De én nemcsak zenét akarom, hogy tanuljon, hanem, mint mondtam, irodalmat is.”

„Hisz azt már tanult a polgári iskolában.”

„Mi az? Én azt akarom, hogy bővebben foglalkozhasson vele...

„Igen ám, kedves Barátom, de akkor nemcsak a mi irodalmunkat kell ismernie, hanem legalább még két más nyugati népét, hogy összehasonlítást tehessen, ehhez kell, hogy azok nyelvét tökéletesen bírja, vagyis hogy ugyanazt tanulja, amit a nyelv- és irodalomszakon a polgári tanítónőképzőkben, vagy az egyetemen tanulnak...

„De minek ilyen túlhajtásokba menni? Nem elég ha egy bővebb irodalmat átnéz?”

„Hogyne – egy kis zene, egy kis irodalom…”

„Vagy vegye kérem, nem szép, ha egy ilyen lány a történelmet tanulja...

„Miért ne? Csak az a kérdés, mit ért Ön történelemtanulás alatt. Úgy mellékesen egy kis sok egyéb közt meg lehet tanulni Hunyadi, meg Izabella királyné stb. meséjét. De lehet komolyan is tanulni a történelmet, megismerve régi korokat, összevetve a mai élettel, modern viszonyokat következtetni a régiekből, de ehhez a népeket, a helyet is kell ismerni, a gazdasági viszonyokat is, vagy politikai és fizikai földrajzot.. ...

„Nem, ennyit nem, mert akkor nem jutna ideje a többire. Nézze kérem, én úgy gondolom ezeket összeegyeztetni, mint a középiskolában a fiúknál, mint mondjuk egy reáliskolában. Annyit és olyan bőven mindenből és éppen olyan komolyan – azután …

Magam is folytathatom fenti mondásával, – azután menjen férjhez s legyen tudásával és szerzett ismereteivel szórakoztatója férjének ... „Te csak virág légy, drága csecsebecs', haszontalan, de szép s ez érdemed ...” Nagyon sajnálatos volna azonban, ha a férjnek csak fecsegő társra volna szüksége s viszont nagyon jó volna, ha minden leány éppen mikor készen van a férjhezmenésre, megkapná férjét, vagy minden apa élne addig, míg leánya férjhez megy” és minden férj, amíg felesége meg nem hal. A férjhezmenés egy bizonytalan „ha” – még azokra nézve is, akiket jámborán apai kötélen vezetnek egy kérő elé; a házasélet, az igazán boldog házasélet egy még bizonytalanabb „ha”, még azoknak is, akik már beléeveztek; s az élet maga egy még legbizonytalanabb „ha” mindenkire nézve.

S ha Ön olyan gondos családapa, amilyennek tudom, akkor nem fogja leányát ilyen háromszorosan elrémítő „ha”-nak kitenni, hanem be fogja látni, hogy a középosztály minden leányának éppen úgy kell tanulnia, mint fiainak.

Hogy privát úton apai tanítással-e, vagy nevelővel, vagy iskolában, de el kell végeznie a középiskolát, azaz annak tananyagát – azért, hogy meg legyen a becsületes alapja arra, hogy bármiféle irányban tovább haladhasson s legyen általános műveltsége, amivel a férfi mellett megállhat, s el kell végeznie valamely kenyérkereső

pályára jogosító felsőbb tanulmányt, amelyről szóló okmánnyal a férfi nélkül is megállhat és megélhet.

Ha ezt megengedi leányainak, akkor nyugodt lehet, hogy soha nem fognak éhezni, ha árvák, ha özvegyek lesznek, ha elválni kényszeríti őket az élet attól, akire rábízták magukat; hogy nem fog szellemük elparlagiasodni s nem lesznek gágogó libák soha, hogy büszke önérzettel és tudással fognak dolgozni mások boldogításán; önbizalommal és megelégedéssel gondolnak mindig vissza minden eltöltött évükre s reménnyel és kedvvel az előttük állókra. Lehet, hogy lesznek gyengeségeik is, de szellemi és testi erejüket használó leányok nem fognak elzülleni soha s nem is fognak férjhez menni vásárból; sem egy elhibázott házasságban zsarnok, vagy iszákos férj oldalán élni kényszerűségből.

Igazán erkölcsössé és szabaddá csak így teheti leányait s férjük igazi megértő élettársává, segítő párjává is csak így lehetnek!

(Befejezése következik.)